

МІСЦЕ І ЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ «ОСНОВИ ТУРИЗМОЗНАВСТВА» В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИЗМУ

В статті проаналізовано значення предмету “Основи туризмознавства” в системі професійної підготовки менеджерів туризму.

Ключові слова: організація екскурсійної діяльності, туристичні дисципліни, спеціалізований туризм, вища освіта, туризмологія, туристична діяльність.

Вища освіта та система вищої освіти України, як структурна одиниця ступеневої системи освіти, мають свої специфічні цілі. Вони узагальнюються у змісті вищої освіти – обумовленій вимогами та потребами суспільства системі знань, умінь і навичок, світоглядних і громадських якостей людини, що мають бути сформовані в процесі навчання. Зміст освіти виступає як один з основних засобів розвитку особистості та формування її базової культури.

В свою чергу, зміст вищої освіти під час його реалізації системою вищої освіти трансформується у зміст навчання, який виступає у відношенні до змісту освіти як засіб по відношенню до мети, і являє собою науково-обґрунтований дидактичний та методичний матеріал, засвоєння якого забезпечує особі можливість здобуття академічної та професійної кваліфікації [1, с.72-76].

Зміст навчання, відображений у існуючих стандартах, конкретизується у навчальних планах ВНЗ і навчальних програмах дисциплін. Саме у навчальних дисциплінах (предметах, навчальних курсах) отримує свою конкретизацію зміст освіти, представлений у навчальних планах на рівні теоретичного осмислення.

У навчальних програмах дисциплін загальний зміст підготовки спеціаліста перетворюється на логічну структуру окремих тем і дисципліни в цілому, задаються діагностичні цілі засвоєння, засоби навчання та контролю, нормативний час навчальної роботи.

Навчальний предмет є змістовно-організаційним компонентом професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів, що визначається педагогічно адаптованою системою навчальних знань. Ці знання структуруються відповідно до природничо-математичного, гуманітарного, загально-технічного або професійного змісту, що є дидактичним аналогом відповідної галузі наукових, науково-технічних, виробничих (технологічних) і суспільних знань та досвіду професійної діяльності людини. Зміст кожного навчального предмету структурований у систему, гомоморфну відповідній науковій дисципліні або галузі знань, що містить опис основних положень тієї чи іншої галузі наукових знань або досвіду виробничої (професійної) діяльності [2].

Педагогічні умови навчально-методичного забезпечення підготовки кадрів для сфери туризму визначаються, в першу чергу, самою професійною сферою, яка має неоднозначний та багатоаспектний характер. Різноманітність і багатоструктурність природи туристичної діяльності визначають багатодисциплінарність навчальних планів, пов'язаних із розвитком професійного мислення [3, с.8]. В Інституті туризму ФПУ сформовано блоки спеціальних туристичних дисциплін, до яких входять: організаційно-технологічні (організація активного туризму, організація обслуговування у готелях і туристичних комплексах, організація обслуговування у закладах ресторанного господарства, анімація в туризмі, організація екскурсійної діяльності, організація транспортних перевезень та подорожей,

спеціалізований туризм), ресурсознавчі (туристичне краєзнавство, туристичне країнознавство, рекреалогія, музеєзнавство), організаційно-управлінські (організація туристичної діяльності, світовий туризм та готельне господарство, актуальні проблеми туристичної галузі) та професійно-орієнтаційні дисципліни (основи туризмознавства, історія світового та вітчизняного туризму, туристична картографія).

Цикл туристичних дисциплін починає предмет «Основи туризмознавства». Завдання предмету – створити основи для вивчення інших фахових предметів, тобто ознайомити студентів з базовим глосарієм туристичних дисциплін, основними функціями і умовами розвитку туризму, його місцем в суспільстві та господарській системі, принципами його класифікації. Цей предмет є для студентів фактично «абеткою» у фаховій освіті. Крім того, він має на меті допомогти студентам осмислити й визначити особливості майбутньої роботи, а також – власні пріоритети, основи фахової придатності та підготувати до сприйняття фахових знань. Таким чином, предмет виконує роль «вступу до фаху».

«Вступ до фаху» закладає той самий необхідний теоретичний фундамент, який дозволяє органічно перейти до вивчення інших туристичних дисциплін. Основна мета дисципліни «Вступ до фаху» – ознайомити з основними теоретичними засадами туризму і навчити вмінню орієнтуватися у даній галузі людської діяльності. Навчальна дисципліна «Вступ до фаху» традиційно викладається у вищих навчальних закладах для студентів різних спеціальностей.

«Основи туризмознавства» як предмет слід одразу відрізнити від «Туризмології». Дисципліна «Основи туризмознавства» розпочинає цикл спеціальних туристичних дисциплін і її завданням є ввести першокурсників у світ туризму як складного туристичного явища, закласти фундамент його поступового пізнання, навчити їх оперувати термінологічним апаратом туризму. Це обумовлює підходи як до відбору змісту предмету, так і до форми його викладення – максимально спрощеної, доступної, прозорої для людини, яка тільки починає знайомство зі складною сферою туризму. У той же час «Туризмологія» представляє собою складну наукову дисципліну, яка вивчає теорію туризму. На перший погляд однакові теми по-різному вивчаються в названих предметах: знайомство з основними дефініціями туризму в основах туризмознавства при вивченні предмету «Туризмологія» подається вже як матеріал для аналізу та осмислення формулювання його термінологічного апарату; взаємозалежність та взаємодія туризму і суспільства, яка в «Основах туризмознавства» має вигляд загальної характеристики функцій туризму та умов його існування в суспільстві, у «Туризмології» подається як аналіз закономірностей функціонування і розвитку феномену туризму в суспільстві тощо. Крім того, на нашу думку, сегментацію наукових концепцій феномену туризму та методологічні аспекти дослідження туризму, його перспектив, доцільніше розглядати не на рівні підготовки бакалавра, а на рівні спеціаліста та магістра, тому ці питання віднесені нами до предмету «Актуальні проблеми туристичної галузі», який вивчається на V курсі у 9 семестрі навчального плану Інституту туризму ФПУ в рамках підготовки спеціаліста туристичного менеджменту, а «Туризмологія» як предмет, на наш погляд, повинна вивчатися на рівні підготовки магістра.

Навчально-тематичний план програми предмету «Основи туризмознавства» включає лекційні заняття, на яких студентів знайомлять з майбутньою спеціальністю, сферою діяльності, вимогами до спеціаліста, класифікацією туризму за видами та формами, дають можливість засвоїти основні поняття та терміни, якими оперує туристична сфера, створити початкову базу знань зі спеціальності. Програма містить також семінарські заняття для опрацювання та конкретного осмислення теоретичних питань та модульну контрольну роботу. Контрольна робота виконується письмово по варіантах, кожний з яких містить питання з основних тем курсу. Формою підсумкового контролю знань є залік.

В традиційній педагогіці сформувався знанієво-орієнтований підхід до визначення сутності освіти, при якому в центрі уваги знаходяться знання як відображення духовного багатства людства. Але, в останній час, в світлі тенденцій гуманізації освіти все більш

утверджується особистісно-орієнтований підхід до визначення сутності змісту освіти як педагогічно адаптованої системи знань, навичок і вмінь, досвіду творчої діяльності та досвіду емоційно-вольового відношення, засвоєння якої повинно забезпечити формування всебічно розвинутої особистості. Цей підхід знайшов відображення у працях російських та українських вчених-дидактів В. Краєвського, І. Лернера, М. Скаткіна, Н. Мойсеюк, С.Максимюк, В. Андрущенко, Н. Ничкало, С. Гончаренка та ін.

Самоствердження, самореалізація та самовизначення особистості фахівця сфери туристичного менеджменту є стратегічним завданням вищої туристичної освіти, яке вимагає переходу від регламентовано-контрольованих способів організації навчального процесу до активно розвиваючих, творчих.

В 2007 році традиційні форми проведення семінарів з предмету «Основи туризмознавства» в Інституті туризму ФПУ були замінені інтерактивними формами їх проведення. Під інтерактивним навчанням мають на увазі співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці). Організація інтерактивного навчання передбачає використання рольових ігор, опрацювання дискусійних питань, моделювання життєвих ситуацій, спільне вирішення проблем на основі аналізу обставин та відповідних ситуацій [4].

Науковці зазначають, що впровадження групової навчальної діяльності є важливим засобом формування професійної компетентності та сприяє підготовці спеціалістів для подальшої роботи в команді. Імітаційно-ігровий підхід реалізується через використання імітаційно-ігрових форм та методів, які дають змогу не тільки з'ясувати, поглибити та закріпити теоретичний матеріал, а й навчити студентів самостійно мислити, діяти, вести науковий диспут, здійснювати пошук оптимального виходу із запропонованих професійних ситуацій та особисто відповідати за прийняті рішення.

Для проведення семінарів з предмету «Основи туризмознавства» була обрана форма групової навчальної діяльності з елементами гри. Контрольні заміри рівня навченості, проведені за результатами впровадження інноваційних форм організації семінарських занять, показали значне підвищення та стабільну динаміку рівня навченості. Після апробації нових форм організації викладання предмету «Основи туризмознавства» були розроблені методичні рекомендації з проведення семінарських занять, які увійшли до робочої програми предмету.

Список використаних джерел:

1. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика: Монографія / За ред. Н.Г. Ничкало. – Хмельницький: ТУП, 2002. – 334 с.
2. Павленко М.П. Проблема визначення структури змісту курсу „Комп’ютерні мережі” для студентів інженерно-педагогічних спеціальностей // Проблеми сучасного підручника: Збірник наукових праць / Ред. кол. – К.: Педагогічна думка, 2004. – Вип.5., Ч.П. – С. 143-148
3. Лук’янова Л.Г. Освіта в туризмі: Навч.-метод. посіб. – К.: Вища шк., 2008. – 719 с.
4. Прокопенко І.Ф., Євдокімов В.І. Педагогічні технології: Навчальний посібник. – Харків: Колегіум. – 2005. – 224 с.

СОКОЛ Т. Г. МЕСТО И ЗНАЧЕНИЯ ПРЕДМЕТА «ОСНОВЫ ТУРИЗМОЗНАВСТВА» В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ МЕНЕДЖЕРОВ ТУРИЗМА

В статъе проанализировано значения предмета “Основы туризмоведеия” в системе профессиональной подготовки менеджеров туризма.

Ключевые слова: организация экскурсионной деятельности, туристические дисциплины, специализированный туризм, высшее образование, туризмология, туристическая деятельность.

SOKOL T. G. THE PLACE AND MEANING OF SUBJECT “THE BASES OF THE TOURIST STUDY” IN THE SYSTEM OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF THE TOURIST MANAGERS

The meaning of subject “The bases of the tourist study” in the system of the professional training of the tourist managers was analysed in the article.

Keywords: organization of the excursion activity, tourist subjects, specialized tourism, higher education, tourismology, tourist activity.